

Македонци броят \$2 млн. за архива на д-р Гаджев

За мен
щастieto е да
си българин в
родината, казва
политемигрантът

Владимир СИМЕОНОВ

Знамената на България, САЩ и Канада се веят над дома на д-р Иван Гаджев в Гоце Делчев. Триетажната сграда е приютител "Институт по история на българската емиграция в Северна Америка", създаден от нашия политемигрант. Тук е скътана и зорко пазена своеобразна скривница от българската история.

"Американската пенсия не може да те направи щастлив. Щастieto не е в имането - в голямата къща, в няколкото милиона долара. Щастлива емигрантска песен няма. За мен щастieto е да си българин в България", твърди д-р Гаджев.

Вече 15 години той дели времето си между САЩ и родината си. Семейството му живее в Детройт. Има две дъщери и трима синове. Спругата му Цвета е родена в Америка, но коренът ѝ е от село Сливово, Охридско.

Гаджев пренася през океана 60 тона багаж. По-голямата част от него са книги, изложеници, писма, документи, книги. В къщата е архивът на Българския национален фронт, който е събран в близо 100 кашона. Осо-

бено ценни са оригиналните протоколни тетрадки, свързани със създаването на българските църкви.

Д-р Гаджев притежава първите броеве на всички емигрантски издания, които са излезли по цял свят от 1900 година досега. Други документи свидетелстват за нашенците, дошли в Северна Америка след Илинденското въстание, след Балканска-

та, Междусъюзническата и Първата световна война.

В библиотеката има 45 000 тома книги, един милион страници архив - оригинални протоколи на различни български емигрантски организации. "Успях да открадна от смъртта гласовете на старата емиграция. Имам стотици записи на магнетофонни ленти", казва ветеринарният лекар.

Иван Гаджев твърди, че българинът е привързан към страната си. Само сериозни икономически, политически и исторически причини го принуждават да се раздели с нея. Голямата му болка днес е, че дори след промените на 10 ноември 1989 г. нито едно правителство не е проявило интерес към това, което е натрупал в Института по история на българската емиграция в Северна Америка.

Преди демократичните промени му гостували в Детройт разни дипломати и посланици. По-късно на всички им излезли досетата. Те ходели при него с разузнавателна цел.

Защо обаче и сега нищо не се

променя? Та това е единственият институт не само в България, но и в света, който разполага с уникални архиви. Няма ги нито БАН, нито Институтът по история, нито Външно, нито вътрешното министерство.

"Документите съм взел от старата емиграция, преди да си отиде с отворени очи по родината. Казвах ми така: "Ние сме българи, чедо, но нас България ни остави", реди през сълзи д-р Гаджев.

В момента големият въпрос за него е защо нито един представител на което и да е правителство не е стъпил в този институт. Соломон Паси като външен министър на два пъти минал покрай сградата на път за гимназията, където връчвал дипломи. Но не влязъл.

"Президентът Георги Първанов изпрати дъщерята на покойния Николай Добрев. Дойде, разпита ме от какво имаме нужда. Казах ѝ, че ни трябва спонсори. Обеща подкрепа, замина си и нищо не се случи", разказва ветеринарният лекар.

На стр. II

Сирак събра 370 манастира в албум

Светлозар Стоянов
обикаля с фотоапарата
си България

Анна ГЕОРГИЕВА

Студент богослов обикаля градовете с уникална изложба на български манастири. Осем години Светлозар Стоянов издирва с фотоапарат в ръка известни и малко популярни храмове. Направил е снимки на 120 скални и на 250 градени манастира. Запечатал е на лента и десетки чешми, направени от местните жители. В колекцията си има вече над 500 фотоси.

На стр. III

Кувейтският капан на Цвети

Повечето хора, които чуват тази история, реагират по един и същ начин: "Сама си е виновна." Цвети приема упрека им. Но е разбрала, че това може да се случи навсякъде и на всеки. Не можеш да се предпазиш, много по-важно е как ще живееш, дали ще се бориш, за да оцелееш. Историята на Цвети далеч не свършва тук. Историята започва с раждането на сина ѝ. Продължава и до днес.

На стр. IV

Македонци броят \$2 млн. за архива на д-р Гаджев

Д-р Иван Гаджев със снимката на майка си и брат си

От стр. 1

Веднага подчертава, че на него пари не му трябва, нито пък политически дивиденди. Но му е болно, че никой от управляващите не се интересува за архиви, които доказват националната принадлежност на първите български емигранти веднага след Илинденското въстание от 1903 г.

Пристигнал от САЩ месец преди изборите

за да помогне на ГЕРБ с каквото може. В Благоевград изнесе лекции как в Америка се привличат гласоподавателите, какво трябва да се прави по време на предизборната кампания.

"Бойко Борисов трябваше да дойде тук, но си чупи крака. Вярвам, че той ще промени много неща към добро. В този институт е ключът да се запуши устата на Скопие по отношение на техните фалшификации на историята. Но не е стъпвал крак на български министър, а дойдоха четири души от Радио и Телевизия Скопие. Сред тях и човек, който отговаря за изселниците", разкрива д-р Гаджев.

Македонците гледали, цъкали с език, правили, стрували и накрая отправили оферта: "Ке ти

дадем 2 милиона долара за архивите!" Това не се продава. Но виж колко са патриоти те. Смятам, че американците са много по-благосклонни към македонците, отколкото към нас. Всеки човек си има съдба, тя не се ръководи от Господ. Има някаква друга сила, която възлага съответна задача. То идва като кръст в живота, който трябва да носиш", обяснява политемигрантът, който е написал 12 документални книги и съвсем скоро ще издаде още две.

В Детройт през 1976 г. създава и ръководи Македонски научен институт "Св. Климент Охридски", който по-късно става Институт по история на българската емиграция "Илия Тодоров Гаджев" (б. а. - на името на бащата на Иван).

Всичко започнало с издираването на първия българо-английски речник с 18 000 думи, който е издаден през 1913 година в Торонто, Канада.

Успял да го спазари

за 100 долара от нашенец. Така започнал да купува книги, стари вестници, сборници. Сметките сочат, че е похарчил шестцифрена сума, за да притежава ценните книги.

"А няма кой от управниците

да оцени това богатство, то може да е полезно на държавата. Как доста хора от българи станаха българо-македонци, после македонци, а накрая просто изхвърлиха българското знаме навън? Това стана заради отношението на държавата, която ги е изоставила", твърди той.

40 години се бори в страната ни да се създаде министерство на изселниците от България, което да е със сериозен бюджет от няколко милиона лева. То да установи колко са сънародниците ни в странство, да намери път към тези забравени от родината си хора, да не се чувстват като сираци, а да бъдат докоснати като братя.

"Сега има министър на изселниците, но без портфейл. Какво е това?", казва домакинът. И продължава: "Дано нещата се променят. Трябва да се подобри съдебната система, да има справедливост. Но най-важен е моралът, после възпитанието. В САЩ ходя в една църква с двама българи милиардери. Седм един до друг, но са загубени за България. Казват: "Ние сме македонци." Това е гъжното. Ще ми се държавата да не забравя изселниците, да работи за тях, да не позволява да губят идентичността си", заключава д-р Гаджев.

Библиотеката на д-р Гаджев наброява над 45 000 тома
ФОТО РУМЕН ЖЕРЕВ

Студенти от Американския университет в Благоевград често гостуват в института в Гоце Делчев

Става първият БГ ветеринар в Щатите

"В родината си няхам бъдеще. Третираха ме като син на враг на народа. Така комунизмът си създаваше врагове без причина. Защо им бе да гонят един млад човек? Та на 9 септември 1944 г. съм бил на 6 години", пита д-р Гаджев.

Баща му Илия е убит на 5 октомври 1944 г. Тогава 41 души намират смъртта си в местността Лушин край Добринище. "Вината" на учителя е, че бил секретар и касиер на околийския комитет на ВМРО. Нищо че не е хващан pistolет и пушка, не се е занимавал с революционна дейност. Но като добър оратор говорел против комунистите.

Властите обаче го обявяват за безследно изчезнал. През март 1945 г. мъртвият Илия Гаджев е осъден от Народния съд. Целта е да узаконят убийството и да конфискуват имотите му. Семейството е принудено да пла-

ща наем на кметството, заедно живее в две стаи в собствената си къща.

Няколко години не разрешават на Иван да продължи да учи. А мечтата му била да следва химия. Но през октомври 1960 г. вижда обява до кметството, че има незаети места във ветеринарния техникум в Стара Загора. Пуска документите си и след десетина дни му връщат писмо, че е приет.

"По-късно разбрах, че учителят ми по анатомия д-р Найдено Проданов скрил бумажата, че баща ми е осъден от Народния съд. После пък нямаше достатъчно ветеринарни лекари и ме приеха в София", спомня си Гаджев.

През 1967 г. завършва следването си и започва да работи в района на Сатовча. Отговаря за 3ТКЗС-та и 16 села. Издържал година и половина. Стремелът към свободата не му давал мира. И така се озовал в страната на неограниче-

ните възможности.

Иван Гаджев тръгва по пътя на емигранта на 3 юли 1968 г. Не казал дори на майка си Катерина, за да не я подгонят после като съучастник в бягството. Поема по брега на река Места към българо-гръцката граница край село Годешеве към 21,30 часа. Трябвало да измине по-малко от 2 километра. Но преминал в Гърция чак в 3,30 часа, след цели 6 часа.

"Непрекъснато пълях. Бях сам. Избягах през така наречената дестивна застава. Не ме усетиха нито патрулните двойки, нито секретните постове, справих се и с минните полета. Запознат бях с обстановката на клона", спомня си роденият на 23 декември 1937 г. неврокопчанин.

Остава в лагера за политемигранти "Лаврион" в Гърция само 3 месеца. Бързат да го изпратят в САЩ, защото се получават сведения, че българските власти искат

да го ликвидират за наиздание - да сплашат други мераклии за свобода от тоталитарния режим.

В Америка пристига без един долар в джоба и без да знае дума английски. Там го посрещат с отворени обятия - млад и образован, с амбиции. Швеенчик Георги Николов, приятел на баща му, помага на Иван да започне работа в "Кока-Кола" - миел бутилки, товарел камionenите. Спестил пари, напуснал фирмата и се захванал с английския.

Става първият българин ветеринар с диплома, валидна в САЩ и Канада. Купува лечебница за домашни животни и 32 години до пенсионирането си през 2002 г. работи активно.

"В САЩ съм д-р Гаджев. Там пет пари не дават кой е баща ми, кой е дядо ми. Важен съм аз, моята личност. А тук бих такъв, какъвто ме определи партията", изповядва политемигрантът.